

Kapronczay Katalin

Gyermekorvoslás a felvilágosodás korában. Nils Rosen von Rosenstein művének magyar fordításai

A XVII–XVIII. században az orvosi kutatások Európa-szerte felgyorsultak a fertőző betegségek elkülönítő kórismézése terén. A variola összefoglaló név alá besorolt valamennyi fertőző kiütéses betegség csoportjától elkülönítették a kanyarót (morbilli), majd a skarlátot (scarlatina). *Christian Gottlieb Selle* (1748–1800) már gyanította a rubeola önállóságát, 1767-ben *William Heberden* (1710–1801) leírta a himlő (variola) és a bárányhimlő (varicella) különbözőségét. Nem kíván különösebb magyarázatot, hogy *Edward Jenner* (1749–1823) első sikeres védőoltása milyen jelentőségű volt. A fertőző betegségek területén elért eredmények a gyermekgyógyászat fejlődését is erőteljesen befolyásolták, hiszen az említett kórok nagy arányban betegítették meg a gyermekeket is.

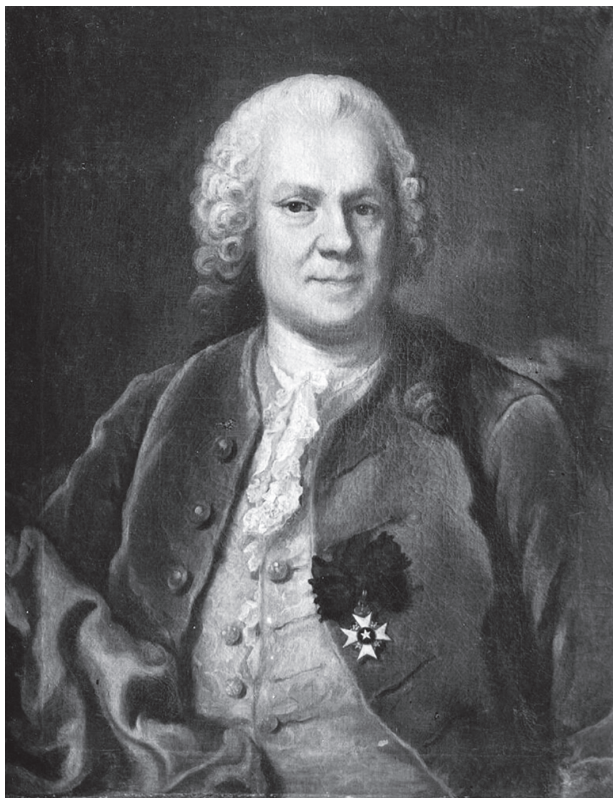
Az európai gyermekgyógyászat első átfogó kézikönyve – amely a magyar orvosok körében is ismertté vált – a svéd *Nils Rosen von Rosenstein* (1706–1773), a svéd király házi-orvosának nevéhez fűződik. A gyermekorvos tan első európai képviselője volt *Rosen*, aki az orvoslást *Hermann Boerhaave* tanítványként sajátította el. Meghitt barátságban állt *Albrecht von Hallerrel* és *Carl Linnével*, utóbbi az uppsalai egyetemen tanártársa volt. A svéd tudományos akadémia 1739-es megalapításakor az elsők között választották a tagok közé, később többször is az akadémia elnöke lett. Nevezett gyermekorvos-tani művét eredetileg svéd kalendáriumokban, fejezetenként jelentette meg, azonban 1764-ben a svéd királyi akadémia buzdítására önálló kötetként is kinyomtatatta (eredeti címe: *Underrättelser om barnsjukdomar och deras Botemedel*). Rövid idő alatt hat újabb kiadás követte egymást, majd lefordították németre, franciára és angolra is.

Rosen huszonnyolc fejezetben taglalta a gyermekorvoslás lényegét, az egyes kórfolyamatokat részben a saját, részben legismertebb kortársai tapasztalatai alapján dolgozta fel, akikre pontosan hivatkozik a leírás során. Kórtani szempontból azonban kizárólag saját nézeteit tartotta biztosnak. A szoptatással, a dajka általi, valamint a mesterséges táplálással részletesen foglalkozik, kiemelve az anyai szoptatás semmivel sem helyettesíthető fontosságát. A betegségleírások és

gyógykezelések sorában sok figyelmet szentel a könyv a himlő különböző fajtáinak, például a hólyagos himlőről csaknem nyolcvan oldalon értekezik. Természetesen nem maradhatott ki az inoculatio [kórokozó bejuttatása a szervezetbe aktív immunitás kialakulása érdekében] sem, rendkívüli alapos-sággal avat be az akkor ismert megelőző eljárás gyakorlati kivitelezésébe, és lépésről lépésre leírja a bevitt élő, himlős anyag szervezetre gyakorolt hatását, a kiváltott tüneteket, a kórlefolyást. Érdekességként idézzük, hogy a megelőző módszerek között szól az ún. „vásárlás”-ról is, amelynek során a beteg himlős fekélyéből származó váladékkal beszennyezett pénzdarabot kötnek az egészséges gyermek lábára, és így hoznak létre kisebb fertőzést, amelynek végeredménye a nagyobb megbetegedést megelőző immunitás. Természetesen ez ösztönös, tapasztalaton alapuló eljárás, hihetnénk, hogy csak helyi szokás volt, de a magyar népi orvoslás emlékei között is szerepel.

Rosen részletesen foglalkozott a kiütéssel járó egyéb kórokkal is: bárányhimlő, kanyaró, skarlát stb., amelyek elkülönítő kórisméje – a leírás bizonyos részletei szerint – még nem alakult ki tökéletesen. Nem hiányoznak továbbá az enterális betegségek (hasmenés, hányás, sárgaság), a különféle eredetű hurutok, lázak és hideglelések, az élősködők által okozott betegségek (gilisztáság, rühesség), az anyától vagy a dajkától kapott vérbaj. Gyakorló orvosi tapasztalata alapján gyakran más szert ajánlott a szegény és a gazdag szülők gyermekeinek. Csecsemők betegségei esetében a gyógyszert a szoptató anyával, dajkával vetette be. Általában tartózkodott a babonás gyógymódotól, teljességében azonban ő sem tudta magát távol tartani az asztrológiai szemlélet hatásaitól. Összességében megállapítható, hogy művét méltán tekintették a gyermekorvosi kézikönyvek sorában az első kimagasló munkának.

Mintegy tíz év leforgása alatt két magyar nyelvű fordítás is készült *Nils Rosen* könyvéből: egy rövidebb, amely csak a himlővel és a himlőoltással (ekkor még az inoculatiót nevezték így), valamint a skarlátos hidegleléssel foglalkozó fejezetet ültette át magyar nyelvre, röviddel azután egy teljes

Nils Rosen von Rosenstein (1706–1773), a svéd király háziorvosának portréja

szövegfordítás is napvilágot látott, amely az eredeti mű valamennyi fejezetét tartalmazza. A magyar fordítások az 1781-es negyedik német kiadás alapján készültek. Ezt a német fordítást a szintén svéd születésű, ez időben göttingai egyetemi tanár *Johann Andreas Murray* (1740–1791) készítette.

Az első magyar fordítás 1785-ből származik: a nagybányai városi orvos, *Báti János* nevéhez fűződik. Báti János (1745–?) nemesi család szülötte. Göttingenben, Leydenben, Utrechtben végezte egyetemi tanulmányait. 1775-ben avatták az utrechti egyetemen orvosdoktorrá. Hazatérve Nagybánya város orvosa lett. Életének alakulásáról nincs több adatunk. Feltételezzük, hogy hollandiai (Leyden, Utrecht) egyetemi tanulmányai során ismerte meg *Rosen* nevét, akkor kerülhetett kezébe *Rosen* könyve. A magyar fordítás (6) azonban – mint említettük – a *Johann Andreas Murray* által készített német nyelvű kiadása alapján született:

Rosensteini Rosen Miklós úrnak [...] Az hójagos és veres himlő gyógyítására, és bé-oltására való utmutatása, Mellyet [...] német nyelvre fordított és jegyzésekkel szaporított M. Dr. Murrain János András [...] Mostan pedig [...] Magyar nyelvre fordította Báti János Orvos Dr [...] Hozzá adván a' Skarlát Hideg-lelés Historiáját [...].

Nem csodálkozhatunk azon, hogy Báti éppen a himlővel kapcsolatos fejezeteket emelte ki *Rosen* könyvéből, hiszen egy városi orvos számára a különféle járványok leküzdése jelentette a legnagyobb erőfeszítést.

A fordító előszavában – *Bruckenthal Sámuel* erdélyi gubernátornak ajánlva a munkát – éppen a megelőző eljárás fontosságát emeli ki, felhívva a figyelmet *Raymann János* eperjesi városi orvos ez irányú úttörő tevékenységére, amely nem kapott az európai szakmai körökben olyan visszhangot, amelyet megérdemelt volna.

Nyelvezete, szóhasználata a XVIII. század végi szövegekhez hasonlatos. Bár az eredeti mű – címében is megfogalmazott – szándéka a gyermekkori betegségek gyógyításának előmozdítása, az alkalmazott szakkifejezések nem kizárólagosan a gyermekorvoslás szaknyelvi szókincsét gazdagítják. A szóhasználat alapján nem sorolhatjuk a szakmai nyelvújítás és nyelverteremtés kimagasló művei közé, azért mégis érdemes néhány érdekességet felidézniük.

Anatómiai kifejezés, amelyet csak körülírással tudott meghatározni:

A' melje portzogója alatt lévő gödrötske: köldök.

Betegségnevek vagy tünetek, amelyeket sok esetben szintén csak körülírással tudott magyarítani:

ángliai nyavalya: rachitis, angolkór;

békadag, békadaganat: a nyelv alatti mirigy cisztikus daganata (ranula);

fantázia, fantazirozás: lázas önkívületi állapot;

flegma: nyúlós nedv, nyálka, amit a beteg felköhög;

genyetséges hideglelés: febris suppuratoria variolarum;

pattogzással járó hideglelés: skarlatos hideglelés, skarlat;

tüdőnek tüzesedése: peripneumonia (a latin kifejezést maga tette hozzá zárójelben);

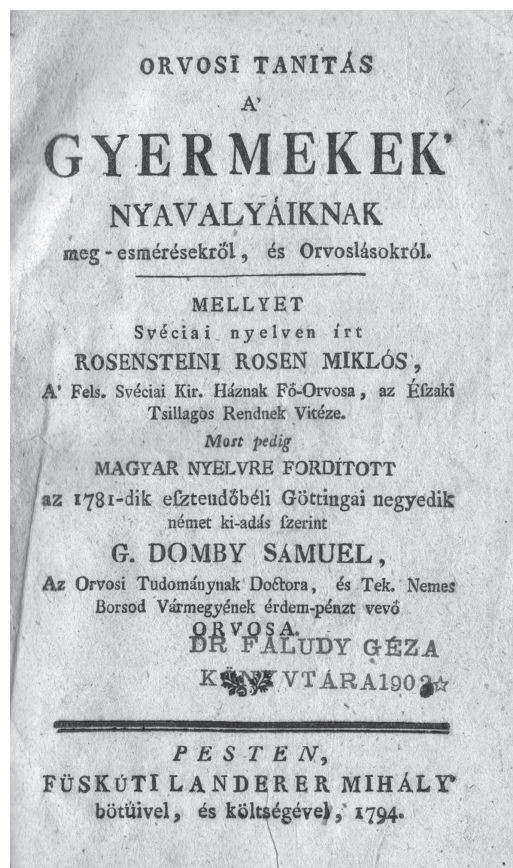
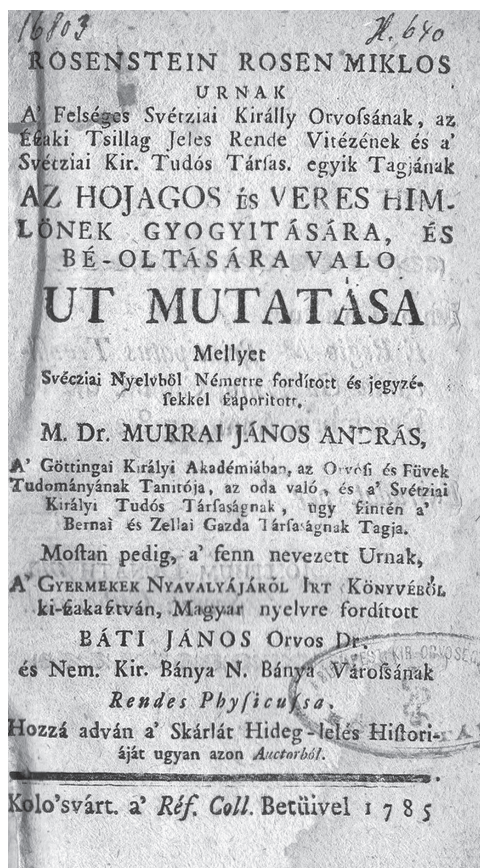
tüzes torokfájás: angina inflammatoria;

vízszakadás: vizesér a herében (hydrocele).

A kiütéses kórformákra több kifejezést használ, amelyek a fekete himlő, bárányhimlő, kanyaró, skarlat megjelenési formái lehetnek: *hólyagos küteg, kása himlő* (miliaria, exanthemamiliare), *köves vagy kő-himlő, vizes himlő, disznó himlő, patéts* (ezt mindenféle kiütésre használták), *pattogzás* (a kiütés megjelenése) stb. A kása himlő, köves himlő, vizes himlő, disznó himlő elnevezések a Domby-féle fordításban is szerepelnek, a magyar népi orvoslásban, a népies elnevezésekben használt szavakat vették át a fordítók.

Magyar kifejezés megalkotása nélkül használja mindenütt a *klistély, pulsus, pilula, laxativa, purgativa, scorbutus* szavakat. A latin eredeti idézése nélkül alkalmazza a *golyva* és a *köszvény* betegségnevet.

A „fojtó hurut” tünetet okozó betegség meghatározása nála még bizonytalan, *Báti* komplikált körülírásában nem jelöl meg egy konkrét betegséget sem, később *Domby* fordításából válik világossá, hogy a szamárköhögésről van szó, de erről még szólunk. Ha későbbi szerzőket idézünk, a következőket találjuk: ragados betegségként említette 1810-ben *Zay Sámuel* is, *Bugát Természettudományi szóhalmazában* két megoldást ad: asthma suffocativum és catarrhus suffocativus.

Rosen von Rosenstein magyar fordításainak címlapjai

Pontos és gondos munkát végzett Bati János, mégis Dombó Sámuel fordítása lett a híresebb és elterjedtebb.

Dombó Sámuel (Erdőbénye, 1729 – Miskolc, 1807) orvosi oklevelét 1758-ban Utrechtben szerezte. Előbb Miskolcon gyakorló orvos, majd 1782–1789 között Borsod vármegye főorvosa. Kutatásainak egy része a régi gyógyvizeinek elemzéséhez, továbbá a szülészet-hez, a bábák oktatásához kapcsolódik. Több orvosi munkát lefordított idegen nyelvből.

A magyarázat többféle: Dombó neve és munkássága már a kortársak körében is ismerős volt más témájú kiadványai kapcsán. A történet érdekessége, hogy a későbbi kutatók „hagyták magukat félrevezetni” Szinnyi József – egyébként pótolhatatlan és a maga nemében kimagasló – életrajzi bibliográfiája által (8), amelynek hibáit többen is átvették. A kulcsfigura ugyanis a kor szokásának megfelelően magyarosított nevű, majd tökéletesen magyarrá vált Murai János András lett, aki svédből németre fordította Rosen könyvét. Jegyezzük meg, hogy az a tény nem tűnt fel senkinek, hogy arról a bizonyos Murai János András úrról egyetlen további adatot sem sikerült kideríteni (8a). (Persze ennek ellenére igaz is lehetett volna az állítás, de mint az alábbiakban látni fogjuk, a valóság más.)

Térjünk át a Dombó Sámuel-féle fordításra. Dombó Sámuel (1729–1807) a „Tek. Nemes Borsod Vármegyének érdem-pénzt vevő Orvosa” 1794-ben hozta nyilvánosságra Pesten, Landerer Mihály bütüivel és költségén az *Orvosi tanítás a' gyermekek' nyavalyáiknak meg-esmérésekről, és Orvoslásokról...* című kötetet. Az ajánlás gróf Forgács Ludmilla asszonynak és „kedves élete párjának”, Esterházy Istvánnak szól. A császári és királyi udvar keresztes dámája számára, kinek „Edelényi Kastélya [...] sok gyámoltalanságra jutott gyermekeknek, szüleiktől megfosztatott árváknak bé-fogadó szállások”, és aki „ha betegségek történik, számukra Orvost vitet, gyógyíttatja, sőt maga-is körülöttük éjjel s nappal vigyáz, fáradoz, nyughatatlankodik”, igen hasznos lehet egy ilyen kézikönyv.

Dombó az „előljáró beszédben” a jövődől olvasóknak, vagyis „az értelmes orvosok és borbélyok”-nak ajánlja figyelmébe a kötetet. A címlap tanúsága szerint a fordítás a göttingeni negyedik német kiadás alapján készült, amelynek értékét növeli, hogy Dombó sok helyen hozzáfűzi a magyar vonatkozású, saját tapasztalatait tartalmazó megjegyzéseit. A láb-jegyzet anyaga igen terjedelmesre duzzadt, mivel közli Rosen megjegyzéseit, Murray hozzáfűzéseit és végül a saját kiegészítéseit is. Ily módon a kötet terjedelme 732 számozott és 14

számozatlan oldalra gyarapodott. Az 1794-es kiadás után a fordítás még egy megjelenést ért meg 1812-ben.

A *Domby* által használt szavak mindegyikéről teljes bizonyossággal nem tudjuk állítani, hogy ő hozta létre azokat, nyilvánvalóan korábbi szerzőktől, kortársaktól is átvett kifejezéseket, sok esetben a köznyelvben használatosakat. Például a „*himlő vagy kaniaro*” kifejezést már Frankovich Gergely is használta (1588), az „*öreg vagy hólyagos himlő*” elnevezés pedig Pápai-Páriznál (1690-es évek) is megtalálható. Van, ahol körülírással közelíti meg a jelentést, máshol utal kétségeire a használt szó helyességét illetően.

Ezek után válogassunk, szemezgessünk a szavak közül, különösebb tematika nélkül, ahogyan a szövegben rábukkanunk. A fordító „előjáró beszédében” nézve: „[...] a torok fájásnak vagy onn oly neme, mellyben a' lélegző gégejében valamely természet' rendén kívül való hártya nevelkedik, és az embert gyakran meg-fojtja [...]”. Majd a kötet XXV. szakasza ennek a betegségnek a részletes leírását tartalmazza, ebből a szövegből idézünk. A Rosen által megfogalmazott gondolatokat mindkét fordító, Murray és *Domby* is saját megjegyzéseivel egészítette ki (7a).

Rosen mondatai: „[...] gyakran olly gyermekek jegyeztettek-fel, kik esméretlen betegségben hóltnak-meg. Bizonyosan egy ezek közzül a' torok nyavalyának egy Neme, melly mi nállunk summásan olly esméretlen vólt, és még most-is az, hogy annak a' mi Nyelvünkön semmi különös neve nem vólt.”

„[...] Nem-is tudom, hogy más Országokban-is lett vólna annak neve, Scotian kívül, holott ezen névvel nevezetik Croup (Morbus strangulatorius, Suffocatio stridula), meg-fojtó betegség, csikorgó vagy zúgó meg-fojtás.”

Murray lábjegyzete: „Most mind-azon-által nevezik azt Sveciában Stripsjuka (ez annyit tézzen, mint meg-fojtó betegség, a' torok-gyéknak más nemeitől való meg-különböztetésére nézve, az Németben az hártás-torok-gyéknak a' nevét nem tartom helytelennek, a' Deákban-is nevezethetik Angina Membranacea-nak.”

Domby a következőkkel egészítette ki: „A' Magyar nyelvben-is helyesen nevezethetik hártás-torok-gyéknak. Még ezen torok-gyéknak a' nemét, mi nállunk sem magam nem tapasztaltam, sem más Orvosoktól nem hallottam. Ennek leg-több oka az, hogy ritkán engedik-meg a' meg-hóltaknak fel-bontolását.”

A fenti példa betekintést enged egy-egy szakkifejezés megalkotásának folyamatába, amelyet a kórformák megkülönböztetésének helyenkénti bizonytalansága is befolyásolt.

Szintén az előjáró beszédben olvashatunk a számarköhögrésről:

„[...] a' fulasztó és sikoltó hurut, mint az himlő, tsak egyszer jön az emberre egész életében, és a' melly gyermek azon által esett, azt attól többször nem kell félteni [...]”

A XIX. szakasz címe szerint A' fullasztó és sikoltó hurutról szól. *Domby* a címben megadott betegségnevéhez fűzte

magyarázó szövegét. A betegségnevével illetően megalkotását *Domby* tulajdoníthatjuk:

„Fullasztó, és sikoltó hurútnak nevezem, az hurútnak ezen nemét, rész szerént azért, mivel minden reá jövőskor, félttyük a' beteget a' meg-fulástul, annyira fullasztja azt rész szerént, mert egyik köhögéstül a' másíkgig el-húzódik, s eltart, a' nagy kiáltás és sikoltás.” (7b)

A betegség fertőző voltáról ezt fűzte a szöveghez a fordító Murray:

„[...] sokszor világosan tapasztaltam, hogy az ragadós [...] Még arról-is emlékezem, hogy akaratom ellen, magam vittem azt egy háztól a' más házhoz.” (7c)

A szövegben gyakorta előforduló magyarított kifejezések:

Betegségnevek:

agyvelő vizi betegsége: hydrops cerebri;

angliai betegség: rachitis;

elvált hát-girints: spina bifida;

főnek vizi betegsége: hydrocephalus;

hurka, véghurka: bél, végbél;

ikrás hús megkeményedése: scrophulosis;

nehéz nyavalya: epilepszia;

poány bőr leválása: a bőr hámlása;

rágás: bélgörccs, kólika (már Csapó is használta);

rángatás: epilepsziás rángógörccs (*Domby* megjegyzése: „Én nem tudok, semmi, mindenütt bé-vézetett német nevezetet, melly a' gyermekeknek nyavalyatörésére ki-jelentetnék. Azért a' nyomorúságnak, vagy nyavalyának nevezetinnél kellett maradnom.”);

száj gombátskái: afta;

szél-szakadás: hernia scrotalis, heresérv;

szokássá váló hasmenés: diarrhoea habitualis;

terjedő pattanás: herpesz;

testnek természet ellen való hátrahúzása: opisthotonus (a mai orvosi szótárak is hasonló körülírással határozzák meg a kórképet: a test hátrahajlott helyzetben történő görcsös megmerevedése);

tsiklandozó, ösztönző, torokbéli hurut: tussis titillatoria;

vizi betegség: anasacra (bőr alatti vizenyő).

Anatómiai kifejezések:

agyvelő kamarái: ventriculi cerebri;

nagy csatorna: ductus coledochus;

nagy ikrás tsomó: pancreas;

szívó cső, vagy bé-ívó edény: vasa lymphatica;

fodorháj: mesenterium (később inkább az állati anatómiában használták).

A fordítói előszóban Dobby hosszasan elmélkedik a magyar nyelven való közreadásról, annak tudománybéli hasznáról.

„Rosensteini Rósen Úrnak ezen munkáját már jó ideje, hogy üres órámban magyar nyelvre fordítottam, melynek ki-nyomtattatása, sok és nagy akadályok miatt [...] a' mostani időre haladott-is, mind-azon-által az ő betses és hasznos vóltára való nézve méltónak itéltem, hogy kedves Hazámnak lakosaival anyai nyelvünkön közöljem. Mindnyájan kívánjuk: hogy a' mi nyelvünkön a' jó Orvos Könyvek szaporodjanak. Ohajtjuk a' tanult Nemzeteknek azt a' bölcsőségét el-érni, melyben ők akármely idegen nyelveken íratott hasznos Könyveket saját nyelveiken olvashatnak.”

Örömet fejezi ki, hogy a külhoni szerzők legfontosabb munkái egyre-másra jelennek meg magyar nyelven, mindenekelőtt Rácz Sámuel e téren elért eredményeit emeli ki.

„Maradjon jó emlékeztetben a' maradéknál Rácz Sámuelnek, a' Pesti Királyi Academiában Orvos Tanítónak nagy érdeme, ki fordítván Plenck Jósefnek Orvos Könyvét, a' görög mesterséges Orvosi és Borbélyi nevezeteket a' mi magyar nyelvünkre olly helyesen által tette, hogy ebben a' tekintetben azokat a' Deák, Német, Francia, s egyéb nyelvekre fordító Orvosokat ha félyül nem múlja-is; mind-azon-által méltán hozzájuk hasonlíthatatik.”

A kötet tartalmi értékelésében arra hivatkozik, hogy magyar nyelven ehhez hasonló, gyermekorvoslással foglalkozó munka még nem jelent meg. Sajnos, még csak utalást sem tesz a korábban magyar szerző tolla nyomán, gyermekorvoslás témában kiadott munkáról. A jelenség – a szerzők nem mindig értesültek egymás munkájáról – kortünet (2, 5, 9).

A fordítási munka menetéről is szól néhány mondat erejéig, dicsérve a német fordító „Murray András Svéciai Vitézt, a' göttingai Académia Orvos Tanítóját”, aki személyes hangú levelében üdvözölte Dobbyt a magyar nyelvű megjelentetés alkalmával.

Dobby a magyar orvosi nyelvért munkálkodók sorából Rácz Sámuel emelte ki, akinek ez irányú tevékenysége Csokonai Vitéz Mihályt is köszöntő versre ihlette. Dobbyt is vers ünnepelte a Rosen-kötet fordítása alkalmával, igaz, nem olyan „jegyzett” költő, mint Csokonai, de a fordítónak legalább annyira kedves lehetett, hiszen fia, Dobby József sárospataki tanuló foglalta rímekbe „kedves Attyának” a köszöntést.

IRODALOM

1. Bókay János *A gyermekorvostan története* Orvosképzés, 1920. 10. különfüzet 1–104.
2. Csapó József *Kis gyermekek isputálja* Nagy-Károlyban, Pap István ttp., 1771:119.
3. Gyárfás Ágnes *Dobby Sámuel (1729–1807) élete és munkássága* Orvostörténeti Közlemények, 1983;102–4:77–114.
4. Hirsch, August *Biographisches Lexikon der hervorragenden Ärzte aller Zeiten und Völker* Wien, Urban und Schwarzenberg, 1884–1888.
5. Neuhold János Jakab *Fundamentumos oktatás, miképpen köllessék A' gyermekekkel, és más föl nevelkedett személyekkel is a' két közönséges Betegség, ugymint himlő és kanyaró előtt, benne és utánna A' természet szerint-való győnge mód szerint leg-bátorságosabban bányyi...* Sopron, Schmid Miklós János, 1736:77.
6. Rosensteini Rosen Miklós úrnak [...] Az hójagos és veres himlő gyógyítására, és bé-oltására való utmutatása, Mellyet [...] német nyelvre fordított és jegyzésekkel szaporított M. Dr. Murrai János András [...] Mostan pedig [...] Magyar nyelvre fordított Bati János Orvos Dr [...] Hozzá adván a' Skarlát Hideg-lelés Historiáját [...] Kolos'várt, Réf. Coll. betűivel, 1785:252.
7. Rosensteini Rosen Miklós Orvosi tanítás a' gyermekek' nyavalyáknak meg-esmérésekről, és orvoslásokról. [...] Most pedig magyar nyelvre fordított [...] Dobby Sámuel Pesten, Füstkúti Landerer Mihály bötűivel és költséggével. 1794:605–6–7(a), 363–7(b), 365–7(c).
8. Szinnyei József *Magyar írók élete és munkái* Budapest, Hornyászkzy, 1891–1914, IX;1908:406–8(a).
9. Weszprémi István *A' kiseded gyermekek nevelésekről való rövid oktatás* Kolozsvárott, 1760-ban, Paldi István nyomdájában került ki-nyomtatásra.

Makra Júlia

Hozzászólás

A *Magyar Orvosi Nyelv* előző számában (2018;2:80–93) a Szócsiszolás című rovat egy terjedelmesre bővült széljegyzetben, többek hozzászólásával kiegészítve foglalkozik a terminológia, nomenklatúra fogalmakkal, illetve azok magyar megnevezhetőségével. Varga Éva Katalin az itt kifejtett vélemények összegzéséhez végül hozzáteszi: igen, lehetőség szerint használjunk magyar szakkifejezéseket, emellett azonban minden szaknyelvi közösségnek megvan a nemzetközi szabványokhoz igazodó saját nyelvezte, tudományos nevezettana, amelynek használata elvárt és indokolt.

Szakmai ismeretterjesztő írások szerkesztőjeként magam jobban hajlok a magyar megfogalmazásra, de természetesen Varga Éva Katalin megállapításának igazát is belátom. Úgy vélem azonban, hogy a nemzetközi és az általános ismeretátadás felgyorsulása miatt az idegen tudományos műszók ma jobban veszélyeztetik a magyar nyelvet, mint egykor az idegen (latin, szláv, török, német stb.) szavak, mert sokkal gyorsabban terjednek el azoknál, a magyar (szak)szókincs rovására. Meghonosodnak egy-egy szakterületen belül, még mielőtt nyelvünk valóban befogadhatná őket. Nem szakmabeliek számára pontos értelmezésük szinte lehetetlen, pedig a hírközlésnek és a világhálóknak köszönhetően nagyon hamar átszivárognak a köznyelvbe és a köztudatba.